

نقش فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات (ICT) در توانمندسازی اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی زنان استان تهران

آرزو شیرافکن^{۱*}، سید مهدی میردامادی^۲، فرهاد لشگرآرا^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۶/۲۹ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۱۲/۲

چکیده

هدف کلی این تحقیق بررسی نقش فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات (ICT) در توانمندسازی اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی زنان استان تهران است. این تحقیق از نوع تحقیق پیمایشی در قالب تحقیقات توصیفی و روش تحقیق بر حسب هدف از نوع کاربردی و برحسب نحوه گردآوری داده‌ها از نوع توصیفی همبستگی است. جامعه آماری تحقیق حاضر کلیه زنان عضو شرکت‌های تعاونی تولید روستایی استان تهران (N=۸۳۵) را در برمی‌گیرد که از میان آنان بر اساس فرمول کوکران، ۱۴۶ نفر به عنوان نمونه به کمک روش نمونه‌گیری تصادفی ساده با انتساب متناسب انتخاب شدند. ابزار اصلی این تحقیق پرسش‌نامه با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۹ - ۰/۹۵ بود. با توجه به یافته‌های تحقیق، عواملی نظیر قابلیت دسترسی، قابلیت مشارکت، میزان آشنایی با فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات، میزان دسترسی به این فناوری‌های و سن با ۹۹٪ اطمینان رابطه معنی‌داری با متغیر توانمندسازی اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی زنان استان تهران داشتند. همچنین نتایج رگرسیون چندگانه نشان داد که متغیرهای میزان آشنایی با فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات و قابلیت دسترسی نقش مثبتی در میزان توانمندسازی اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی زنان استان تهران داشته و ۵۵/۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین کرده‌اند.

واژه‌های کلیدی: فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات، توانمندسازی، شرکت تعاونی

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

E-mail : arezoosh_2012@yahoo.com

* نویسنده مسئول

۲. دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

۳. استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران

4. Information and Communications Technology

مقدمه

امروزه اعتقاد بر این است که پدیده موجود و محوری عصر فراصنعتی یا عصر اطلاعات، فناوری های اطلاعات و ارتباطات هستند. فناوری های اطلاعات و ارتباطات نوین مجموعه ای از ابزارها و تکنولوژی های الکترونیکی دیجیتالی هستند که به منظور ایجاد، ذخیره، جستجو، اشاعه، ارزش افزایی و مدیریت اطلاعات و دانش به کار گرفته می شوند. بازده بالای چنین فناوری هایی باعث گرایش های فزاینده ای برای سرمایه گذاری در این حوزه و محور قرار دادن آنها در چارچوب برنامه های توسعه و پیدایش برنامه های توسعه دانایی محور در برخی از کشورهای پیشرفته شده است. گسترش روزافزون چنین روندی در مقیاس جهانی بدان دلیل است که امروزه اطلاعات، دانش و فناوری، کلیدی در توسعه، رقابت و پیشرفت در تمام زمینه ها محسوب می گردد. در حقیقت، محور قرار دادن چنین فناوری هایی می تواند ضمن خلق فرصت ها و ظرفیت های نوین، بسیاری از پتانسیل ها را به فعل درآورد و عقب ماندگی های ناشی از اعصار کشاورزی و صنعت را نیز جبران نماید. بنابراین، بدیهی است که بسیاری از بخش ها به منظور داشتن نقشی فعال و تأثیر گذار در عصر حاضر و نیز تضمین دوام و بقای خود در شرایط حال و آینده تلاش می نمایند با بهره گیری از فناوری های اطلاعات و ارتباطات به عنوان یک ابزار به سوی آینده جهش کنند (زاهدی، ۱۳۸۴). از سوی دیگر، شرایط دنیای کنونی نیز ایجاب می نماید برای پیشرفت و توسعه از ساز و کارهای مناسب با اقتضائات عصر حاضر استفاده نمود که به جرئت می توان ادعا کرد که فناوری های اطلاعات و ارتباطات ابزار محوری آن است. به همین دلیل است که صاحب نظران معتقدند که فناوری اطلاعات و ارتباطات عامل توانمندساز جهانی است. البته این موضوع را می بایست در نظر داشت که فناوری اطلاعات و ارتباطات ابزاری برای حل تمامی مشکلات بخش های مختلف از جمله بخش روستایی نیست، بلکه به صورت بالقوه به اقشار حاشیه ای از جمله زنان روستایی کمک می نماید تا با دسترسی به اطلاعات و دانش فنی، دسترسی به اطلاعات بازار، افزایش فرصت های اشتغال و بهبود خدمات دولتی برای بخش

روستایی بتوانند بسیاری از موانع توسعه را از پیش روی خود بردارند (گل محمدی و همکاران، ۱۳۸۶).

شرکت‌های تعاونی زنان را می‌توان از جمله تشکل‌های مردمی دانست که امکان جلب مشارکت‌های مردمی در جهت رسیدن به اهداف توسعه، یکپارچه کردن منابع انسانی، تجمیع سرمایه‌های کوچک، ایجاد اشتغال با شرایط سهل و آسان و در نتیجه بالا بردن توان اقتصادی زنان را فراهم می‌نمایند. زنان با حضور در تشکل‌ها علاوه بر برخورداری از مزایای اقتصادی، فرصت کسب تجربه در زمینه رهبری و مدیریت و همچنین شکستن حصارهای جدایی آنان از نیمه دیگر جامعه را به دست می‌آورند. به علاوه، با فعالیت در گروه‌های کاری زنان حس خودباوری، یا همان پیش‌نیاز مشارکت در تشکل‌ها، به دست می‌آید. بدون تردید، تشکل‌های زنان بستر مناسبی است که چنانچه به دور از تبعیض و با رعایت برابری اعضا و در پرتوی فرهنگ مشارکت عمومی برای اشتغال شایسته زنان تشکیل شود، تأثیر بسزایی در جهت تحقق عدالت اجتماعی خواهد داشت (شعبانعلی فمی و همکاران، ۱۳۸۸). همچنین سازمان‌های زنان روستایی مبتنی بر جامعه نیز می‌توانند با اتکا و محوریت چنین فناوری‌هایی در فرایند توانمندسازی زنان روستایی اقدامات مؤثر و عملی انجام دهند. لذا چنانچه توانمندسازی زنان روستایی به عنوان یک هدف اساسی و متعالی مدنظر باشد، چنین تشکل‌ها و سازمان‌هایی قادر خواهند بود با بهره‌گیری از این فناوری‌های نوین به صورت موفقیت‌آمیزی اعتماد به نفس فردی و خود احترامی را که نیاز واقعی برای ارتقای جایگاه زنان روستایی است تقویت نمایند. بر این اساس، اگر قرار است زنان روستایی به عنوان عامل تغییر دهنده زندگی خود و جامعه‌شان ایفای نقش نمایند و از مشارکت فعالانه آن‌ها در جامعه اطلاعات اطمینان حاصل گردد، لازم است زنان نه کاربران صرف این فناوری و نه مصرف‌کنندگان صرف اطلاعات و تولیدات شبکه‌های اطلاع‌رسانی انگاشته شوند. البته تحقق چنین آرمانی در گروهی وجود محیطی توانمندساز است (همان منبع). بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که فناوری اطلاعات و ارتباطات ابزار قدرتمندی برای زنان روستایی است تا بر موانع، مشکلات و تبعیضات فائق آیند و از سوی دیگر، به منظور دستیابی به عدالت، برابری، رفاه،

مشارکت و افزایش کیفیت زندگی خود و جامعه ای که در آن زندگی می کنند، در شرایط حال و آینده قدم بردارند (نیک نامی، ۱۳۹۱).

توانمندسازی برای افراد مختلف معانی متفاوتی را تداعی می کند و چند دهه از کاربرد آن می گذرد. اما آنچه جدید است، نقشی است که فناوری اطلاعات در امکان پذیر ساختن توانمندسازی منسجم و جامع ایفا می کند (دسترنج، ۱۳۸۳).

آیت و اعظمیان (۱۳۹۰) در تحقیقی تحت عنوان «تأثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر توانمندسازی زنان روستایی» نشان دارند که در ابعاد بررسی شده، زنان در سطوح بالای استفاده از فناوری از توانمندی بیشتری برخوردارند و همبستگی معناداری میان میزان استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات و توانمندی زنان روستایی در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و روانی وجود دارد.

نتایج تحقیق فرجی سبکبار و همکاران (۱۳۸۸) تحت عنوان «ارزیابی نقش ICT در توانمندسازی زنان روستایی»، که به صورت میدانی در روستای قرن آباد انجام شد، نشان می دهد که زنان در سطوح بالای استفاده از فناوری درجات بالاتری از توانمندی را دارند. در ابعاد توانمندی (اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و روانی) نیز تأثیرات ICT بر ابعاد فردی و روانی مشهودتر است. از طرفی، استفاده از فناوری رابطه معناداری را با تغییر نگرش زنان نسبت به نقش زن در جامعه روستایی نشان می دهد.

کلسی (Kelsey, 2008) نشان می دهد که برگزاری کارگاه های آموزشی و استفاده از فناوری های اطلاعات و ارتباطات در این کارگاه ها، در راستای ارائه خدمات ترویجی به تعاونی ها، موجب افزایش مهارت ها و خودکارآمدی است و می توان آن را به نردبان توسعه تشبیه کرد. مرکز مطالعات تعاونی دانشگاه ویسکانسین (UWCC, 2006) ضعف آموزش اعضای تعاونی ها برای روبه رو شدن با فناوری نوین و سازگار شدن با آن را از مهم ترین موانع رشد تعاونی ها می داند.

هی سانگ (Hyesung, 2004) در تحقیقی با عنوان «عوامل مؤثر بر پذیرش فناوری اطلاعات توسط کشاورزان» نشان داد کاربرد فناوری اطلاعات تحت تأثیر مستقیم احساس مفید بودن فناوری اطلاعات و عوامل فردی می باشد. نگرش کشاورزان نسبت به فناوری اطلاعات رابطه معنی داری با استفاده آن‌ها از فناوری اطلاعات داشت. همچنین احساس سهولت در استفاده از فناوری اطلاعات رابطه معنی داری با احساس مفید بودن و استفاده از فناوری اطلاعات نشان داد.

توسعه تعاونی های زنان روستایی در استان تهران، همانند سایر تعاونی‌ها، تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار دارد که از مهم‌ترین آن‌ها می توان به توانمندسازی با استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات اشاره کرد. این دسته از عوامل ضمن فراهم کردن شرایط لازم برای گسترش فعالیت های اقتصادی می توانند در دسترسی به بازار مصرف، مواد اولیه، نیروی کار، کاهش هزینه های تولید و در نهایت موفقیت یا عدم موفقیت شرکت‌های تعاونی تأثیرگذار باشند.

با توجه به اینکه در سال های اخیر، ایجاد، تقویت و بهبود عملکرد تعاونی‌های زنان به عنوان یکی از راهبردهای توانمندسازی زنان مورد توجه ویژه قرار دارد، شناخت و تسهیل شرایط موفقیت این تعاونی ها از مسائل مورد اهتمام دولت‌هاست. دستیابی به این هدف مستلزم شناخت عوامل و سازه های متمایز کننده تعاونی های موفق و ناموفق زنان از یکدیگر است (شعبانعلی فمی و همکاران، ۱۳۸۸). بنابراین، اهمیت و ضرورت این تحقیق از این منظر قابل توجه است که با بررسی کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در توانمندسازی اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی می توان تا حدودی به یک شناخت کلی نسبت به نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در توانمندسازی اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی دست یافت. بنابراین، افزایش توانایی‌های علمی و عملی اعضای تعاونی‌های تولید روستایی، به عنوان افرادی تأثیر گذار در عرصه کشاورزی کشور، در گروی ارتقای کمی و کیفی فعالیت‌های آموزشی به ویژه استفاده از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات است که توجه به این مهم موجب شده است در تحقیق حاضر به این موضوع پرداخته شود.

- با این مقدمه، پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش فناوری های اطلاعات و ارتباطات (ICT) در توانمندسازی اعضای شرکت های تعاونی تولید روستایی زنان استان تهران انجام شده است. براساس هدف مذکور، اهداف اختصاصی زیر نیز مد نظر است:
۱. بررسی نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در افزایش دسترسی به منابع و عوامل تولید اعضای شرکت های تعاونی روستایی زنان استان تهران؛
  ۲. بررسی نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در افزایش آگاهی اعضای شرکت های تعاونی روستایی زنان استان تهران؛
  ۳. بررسی نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در افزایش مشارکت اعضای شرکت های تعاونی روستایی زنان استان تهران.

مواد و روش ها

از آنجا که هدف تحقیق بررسی نقش فناوری های اطلاعات و ارتباطات (ICT) در توانمندسازی اعضای شرکت های تعاونی تولید روستایی زنان استان تهران می باشد، تحقیق حاضر از نوع کاربردی و روش آن توصیفی – همبستگی است. ابزار جمع آوری اطلاعات پرسش نامه می باشد. جهت تدوین پرسش نامه ابتدا مبانی نظری موضوع با توجه به منابع و مراجع مربوطه مورد بررسی قرار گرفت، سپس با در نظر گرفتن نتایج مطالعات، پرسش نامه مقدماتی تهیه گردید و پس از اطمینان از روایی و پایایی آن و انجام اصلاحات لازم، پرسش نامه نهایی طراحی شد. به منظور بررسی روایی ابزار تحقیق، پرسش نامه طراحی شده در اختیار استادان راهنما و مشاوران و متخصصان و صاحب نظران مربوط قرار گرفت که پس از انجام اصلاحات لازم و تغییر دادن برخی از سؤالات، اعتبار پرسش نامه تأیید شد. جهت آزمون پایایی ابزار، تعداد ۳۰ پرسش نامه توسط اعضای شرکت های تعاونی تولید روستایی در جامعه آماری استان تهران خارج از حجم نمونه تکمیل شد و ضریب آلفای کرونباخ محاسبه گردید ($\alpha = 0.79-0.95$) که برای تحقیق حاضر ضریب پایایی مناسبی بود. جامعه آماری تحقیق حاضر کلیه زنان عضو شرکت های تعاونی تولید روستایی استان تهران به تعداد ۸۳۵ نفر بودند که از میان آن ها بر اساس فرمول کوکران، ۱۴۶ نفر به

عنوان نمونه به کمک روش نمونه‌گیری تصادفی ساده با انتساب متناسب انتخاب شدند. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از نرم‌افزار SPSS17 استفاده شد. برای بررسی ویژگی‌های نمونه آماری و دیدگاه آن‌ها از آماره‌های توصیفی و به منظور بررسی رابطه بین متغیرها از آزمون‌های همبستگی پیرسون و اسپیرمن و اتا و برای تبیین نقش متغیرهای مؤثر از تحلیل رگرسیون گام به گام استفاده شد.

نتایج و بحث

بررسی ویژگی‌های شخصی اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی زنان

با توجه به نتایج تحقیق، متوسط سن زنان عضو شرکت‌های تعاونی تولید روستایی ۳۴ سال می‌باشد که جوان‌ترین آن‌ها ۲۳ سال و مسن‌ترین آن‌ها ۵۴ سال داشته‌اند. از نظر سطح تحصیلات، ۱۵/۷ درصد از زنان عضو تعاونی تولید روستایی دارای تحصیلات در حد خواندن و نوشتن، ۱۲/۱ درصد دارای تحصیلات سیکل، ۱۵/۷ درصد دارای تحصیلات راهنمایی، ۵/۷ درصد دارای تحصیلات دبیرستان، ۲۰ درصد دارای تحصیلات دیپلم، ۱۵/۷ درصد دارای تحصیلات فوق دیپلم و ۱۵ درصد دارای تحصیلات لیسانس و بالاتر می‌باشند. نتایج حاصل از تحقیق نشان می‌دهد که ۱۶/۴ درصد از زنان عضو تعاونی تولید روستایی معتقدند که میزان آشنایی‌شان با فناوری اطلاعات و ارتباطات در حد خیلی کم، ۱۷/۱ درصد در حد کم، ۴۸/۶ درصد در حد متوسط و ۱۷/۹ درصد در حد زیاد است. همچنین ۱۴ درصد از زنان عضو تعاونی تولید روستایی معتقدند که میزان دسترسی آنان به فناوری اطلاعات و ارتباطات در حد خیلی کم، ۲۰/۳ درصد در حد کم، ۴۳/۴ درصد در حد متوسط، ۱۸/۲ درصد در حد زیاد و ۴/۲ درصد در حد خیلی زیاد می‌باشد. ۱۸/۶ درصد از زنان عضو تعاونی تولید روستایی نیز معتقدند که میزان استفاده آنان از فناوری اطلاعات و ارتباطات در حد خیلی کم، ۱۹/۳ درصد در حد کم، ۴۴/۱ درصد در حد متوسط، ۱۶/۶ درصد در حد زیاد و ۱/۴ درصد در حد خیلی زیاد می‌باشد. با توجه به نتایج تحقیق، ۷۳/۳ درصد از زنان عضو تعاونی تولید روستایی از رایانه شخصی برخوردارند در حالی که ۲۶/۷ درصد از آنان رایانه ندارند.

جدول ۱. ویژگی‌های فردی پاسخگویان (n=۱۴۶)

متغیر	سطوح متغیر	فراوانی	درصد	نما
سن	۲۳-۳۱	۶۶	۴۸/۵	
	۳۲-۴۰	۳۳	۲۴/۳	نما: ۲۴ سال
	۴۱-۴۹	۱۵	۱۱	میانگین: ۳۴ سال
	۵۰-۵۸	۲۲	۱۶/۲	انحراف معیار: ۱۰/۲۶
تحصیلات	خواندن نوشتن	۲۲	۱۵/۷	
	سیکل	۱۷	۱۲/۱	
	راهنمایی	۲۲	۱۵/۷	
	دبیرستان	۸	۵/۷	دیپلم
	دیپلم	۲۸	۲۰	
	فوق دیپلم	۲۲	۱۵/۷	
	لیسانس و بالاتر	۲۱	۱۵	
میزان آشنایی با فناوری اطلاعات و ارتباطات	خیلی کم	۲۳	۱۶/۴	
	کم	۲۴	۱۷/۱	
	متوسط	۶۸	۴۸/۶	متوسط
	زیاد	۲۵	۱۷/۹	
	خیلی زیاد	۰	۰	
میزان دسترسی به فناوری اطلاعات و ارتباطات	خیلی کم	۲۰	۱۴	
	کم	۲۹	۲۰/۳	
	متوسط	۶۲	۴۳/۴	متوسط
	زیاد	۲۶	۱۸/۲	
	خیلی زیاد	۶	۴/۲	
میزان استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات	خیلی کم	۲۷	۱۸/۶	
	کم	۲۸	۱۹/۳	
	متوسط	۶۴	۴۴/۱	متوسط
	زیاد	۲۴	۱۶/۶	
	خیلی زیاد	۲	۱/۴	
برخورداری از رایانه شخصی	بله	۱۰۷	۷۳/۳	--
	خیر	۳۹	۲۶/۷	

مأخذ: یافته‌های تحقیق

دیدگاه زنان عضو تعاونی‌های تولید روستایی در خصوص توانمندسازی اعضای این تعاونی‌ها

به منظور شناخت دیدگاه زنان عضو تعاونی تولید روستایی در خصوص توانمندسازی اعضای تعاونی‌های تولید روستایی از ۱۰ گویه در قالب طیف لیکرت استفاده شد. با توجه به امتیاز خیلی زیاد (۵) و خیلی کم (۱)، کمترین و بیشترین امتیاز برای هر پاسخگو به ترتیب $10 \times 1 = 10$ و $10 \times 5 = 50$ می‌باشد. از این رو، همه گویه‌ها با هم جمع و مجدداً کدبندی شدند به گونه‌ای که امتیازهای ۱۰-۱۷ (خیلی کم)، ۱۸-۲۶ (کم)، ۲۷-۳۵ (متوسط)، ۳۶-۴۴ (زیاد) و ۴۵-۵۰ (خیلی زیاد) طبقه بندی شدند. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که اکثریت افراد مورد مطالعه (۶۰/۴ درصد) معتقدند که میزان برخورداری آنان از موارد ذکر شده در جهت توانمندسازی در حد متوسط به پایین و ۲۱/۶ درصد در حد زیاد بوده است.

جدول ۲. دیدگاه زنان عضو تعاونی تولید روستایی در خصوص توانمندسازی اعضا (n=۱۴۶)

طیف ارزیابی	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
خیلی کم (۱۰-۱۷)	۱۰	۶/۸	۹	۹
کم (۱۷-۲۶)	۱۰	۶/۸	۹	۱۸
متوسط (۲۷-۳۵)	۶۷	۴۵/۹	۶۰/۴	۷۸/۴
زیاد (۳۶-۴۴)	۲۴	۱۶/۴	۲۱/۶	۱۰۰
خیلی زیاد (۴۵-۵۰)	۰	۰	۰	۱۰۰
بدون پاسخ	۳۵	۲۴	-	-
جمع	۱۴۶	۱۰۰	۱۰۰	-

مأخذ: یافته‌های تحقیق

میان: متوسط   نما: متوسط

اولویت‌بندی دیدگاه زنان عضو تعاونی تولید روستایی در خصوص توانمندسازی اعضای این تعاونی‌ها

اولویت بندی گویه‌ها بر اساس میانگین نشان می‌دهد که بیشترین دیدگاه زنان عضو تعاونی تولید روستایی در خصوص برخورداری از موارد ذکر شده در جهت توانمندسازی با

میانگین‌های ۳/۸۰، ۳/۳۹ و ۳/۳۸ به ترتیب مربوط به روحیه اعتماد به نفس در زمینه کار عملی، اعتماد به نفس فردی و خوداحترامی در زنان و روحیه ابتکار و خلاقیت در زمینه تولید می باشد. جدول ۳. اولویت بندی دیدگاه زنان عضو تعاونی تولید روستایی در خصوص توانمندسازی اعضا

(n=۱۴۶)

اولویت	گویه ها	میانگین	انحراف معیار
۱	روحیه اعتماد به نفس در زمینه کار عملی	۳/۸۰	۰/۹۵
۲	اعتماد به نفس فردی و خود احترامی در زنان	۳/۳۹	۰/۹۰
۳	روحیه ابتکار و خلاقیت در زمینه تولید	۳/۳۸	۰/۸۷
۴	امکان دسترسی بیشتر و سریع تر به منابع اطلاعاتی	۳/۳۲	۱/۲۴
۵	روابط مناسب میان زنان عضو تعاونی و کشاورزان	۳/۳۰	۱/۱۵
۶	فراهم نمودن پتانسیل تواناسازی برای بهبود شرایط زندگی زنان	۳/۲۳	۱/۱۲
۷	گسترش فعالیت ها (مشاغل) برای روستاییان	۳/۰۷	۱/۱۱
۸	آشنایی با مشکلات واقعی تولید	۳/۰۶	۰/۸۴
۹	روحیه کار جمعی	۳/۰۳	۰/۹۲
۱۰	کسب مهارت جدید در زمینه تولید محصول	۳	۱/۱۲

مأخذ: یافته‌های تحقیق

طیف ارزیابی: ۱= خیلی کم، ۲= کم، ۳= متوسط، ۴= زیاد، ۵= خیلی زیاد

اولویت بندی دیدگاه زنان عضو تعاونی تولید روستایی در خصوص قابلیت مشارکت فناوری، آگاهی و قابلیت دسترسی به اطلاعات و ارتباطات در توانمندسازی

اولویت بندی گویه ها بر اساس میانگین نشان می دهد که بیشترین دیدگاه زنان عضو تعاونی تولید روستایی در خصوص قابلیت دسترسی به فناوری اطلاعات و ارتباطات در توانمندسازی با میانگین‌های ۴، ۳/۸۴ و ۳/۸۴ به ترتیب مربوط به دسترسی به آموزش و مهارت ها، دسترسی به اعتبارات و دسترسی به اطلاعات تجارت محصولات کشاورزی می باشد. بیشترین دیدگاه زنان عضو تعاونی تولید روستایی در خصوص آگاهی از فناوری اطلاعات و ارتباطات در توانمندسازی با میانگین‌های ۳/۸۲ و ۳/۵۴ به ترتیب مربوط به آگاهی از اخبار و اطلاعات و آگاهی از فناوری‌های نوین در کشاورزی است. بیشترین دیدگاه زنان عضو تعاونی تولید روستایی در

خصوصاً قابلیت مشارکت فناوری اطلاعات و ارتباطات در توانمندسازی با میانگین‌های ۴/۴۴، ۳/۷۹ و ۳/۵۳ به ترتیب مربوط به انجام فعالیت‌های گروهی، افزایش مشارکت اجتماعی و مشارکت در برنامه ریزی، اجرا و ارزشیابی می‌باشد.

جدول ۴. اولویت بندی دیدگاه زنان عضو تعاونی تولید روستایی در خصوص قابلیت دسترسی، آگاهی و قابلیت مشارکت فناوری اطلاعات و ارتباطات در توانمندسازی (n=۱۴۶)

اولویت	گویه‌ها	میانگین	انحراف معیار
۱	دسترسی به آموزش و مهارت‌ها	۴	۰/۸۲
۲	دسترسی به اعتبارات	۳/۸۴	۱
۳	دسترسی به اطلاعات تجارت محصولات کشاورزی	۳/۸۴	۱/۰۱
۴	دسترسی سریع به منابع اطلاعاتی	۳/۷۷	۰/۷۳
۵	دسترسی به اطلاعات کیفیت بازار محصولات کشاورزی	۳/۷۵	۰/۹۴
۶	دسترسی به منابع مالی	۳/۶۷	۱/۱۹
۷	دسترسی به امکانات آموزشی	۳/۶۷	۱/۲۳
۸	دسترسی به فرصت‌های شغلی	۳/۶۰	۱/۰۳
۹	دسترسی به عوامل تولید	۳/۴۵	۱/۰۵
۱	آگاهی از اخبار و اطلاعات	۳/۸۲	۰/۸۷
۲	آگاهی از فناوری‌های نوین در کشاورزی	۳/۵۴	۱/۱۶
۳	آگاهی از وضعیت اقتصادی	۳/۵۳	۰/۹۷
۴	آگاهی از مشکلات تعاونی‌های روستایی	۳/۵۰	۱/۱۸
۱	انجام فعالیت‌های گروهی	۴/۴۴	۱/۱۵
۲	افزایش مشارکت اجتماعی	۳/۷۹	۰/۹۷
۳	مشارکت در برنامه ریزی، اجرا و ارزشیابی	۳/۵۳	۱/۰۷
۴	مشارکت در فرایند تصمیم‌گیری خانواده و جامعه	۳/۵۰	۰/۹۹
۵	شرکت در انتخابات شورا	۳/۴۸	۱/۱۱
۶	همکاری با همسایگان	۳/۳۵	۱/۱۴
۷	مشارکت در شناسایی مشکلات	۳/۱۵	۱

مأخذ: یافته‌های تحقیق

طیف ارزیابی: ۱=خیلی کم، ۲=کم، ۳=متوسط، ۴=زیاد، ۵=خیلی زیاد

به منظور تعیین رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته (توانمندی اعضای) از ضریب همبستگی پیرسون، اسپیرمن و اتا و برای مطالعه تبیین تأثیر یک یا چند متغیر مستقل بر متغیر وابسته از روش رگرسیون چند گانه به روش گام به گام استفاده گردید.

نتایج حاصل از ضریب همبستگی حاکی از آن است که بین متغیرهای قابلیت دسترسی، قابلیت مشارکت، میزان آشنایی با فناوری اطلاعات و ارتباطات و میزان دسترسی به فناوری اطلاعات و ارتباطات با توانمندی سازی رابطه معنی داری مثبت در سطح ۹۹٪ وجود دارد. همچنین بین متغیر سن با میزان توانمندی سازی رابطه معنی داری منفی در سطح ۹۹٪ وجود داشته است. سایر متغیرها نیز همبستگی معنی داری با توانمندی سازی نداشتند.

جدول ۵. همبستگی بین متغیرهای تحقیق با توانمندی سازی اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی

زنان استان تهران

ردیف	متغیرهای اول	نوع ضریب همبستگی	r	p
۱	قابلیت دسترسی	پیرسون	۰/۴۰۷**	۰/۰۰۰
۲	آگاهی	پیرسون	-۰/۰۶۹	۰/۵۲۷
۳	قابلیت مشارکت	پیرسون	۰/۳۷۰**	۰/۰۰۰
۴	سن	پیرسون	-۰/۴۵۰**	۰/۰۰۰
۵	سطح تحصیلات	اسپیرمن	۰/۰۰۸	۰/۹۳۶
۶	میزان آشنایی با فناوری اطلاعات و ارتباطات	اسپیرمن	۰/۵۱۵**	۰/۰۰۰
۷	میزان دسترسی به فناوری اطلاعات و ارتباطات	اسپیرمن	۰/۴۹۹**	۰/۰۰۰
۸	میزان استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات	اسپیرمن	۰/۱۴۵	۰/۱۳۱
۹	داشتن رایانه شخصی	اتا	۰/۱۶۰	۰/۲۵۵

مأخذ: یافته‌های تحقیق

* معنی داری در سطح ۰/۹۵   ** معنی داری در سطح ۰/۹۹

به منظور تبیین تغییرات واریانس توانمندی سازی اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی زنان استان تهران، متغیرهای معنی دار وارد تحلیل رگرسیونی گام به گام شدند. نتایج تحلیل در جداول ۶ و ۷ آمده است.

طبق جدول ۶، متغیرهای میزان آشنایی با فناوری اطلاعات و ارتباطات و قابلیت دسترسی به ترتیب و به روش گام به گام وارد معادله شدند. در اولین گام، متغیر میزان آشنایی با فناوری اطلاعات و ارتباطات وارد معادله رگرسیونی شد و توانست ۴۸٪ از تغییرات واریانس متغیر وابسته را تبیین کند. در گام دوم، متغیر قابلیت دسترسی به همراه متغیر قبلی ۵۵/۶٪ تغییرات را تبیین کرد. در مجموع، با وارد شدن این متغیرها ضریب تعیین تعدیل شده برابر ۵۵/۶٪ به دست آمد. این ضریب نشان می‌دهد که ۵۵/۶٪ تغییرات واریانس توانمندسازی اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی زنان استان تهران به این دو متغیر مربوط می‌شود و بقیه (۴۴/۴٪) به عوامل دیگر بستگی دارد. معنی دار بودن رگرسیون نیز به وسیله F محاسبه شد که در سطح ۹۹٪ (Sig=۰/۰۰۰) معنی دار است.

جدول ۶. خلاصه نتایج تحلیل رگرسیونی گام به گام

متغیر	R	R ²	R ² Adj	Std
میزان آشنایی با فناوری اطلاعات و ارتباطات (X _۱)	۰/۷۰۱	۰/۴۹۱	۰/۴۸۰	۰/۵۸۱
قابلیت دسترسی (X _۲)	۰/۷۵۹	۰/۵۷۶	۰/۵۵۶	۰/۵۳۷

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۷. ضرایب متغیرهای وارد شده در معادله رگرسیون

متغیر	B	خطای استاندارد B	Beta	t	Sig
میزان آشنایی با فناوری اطلاعات و ارتباطات (X _۱)	۰/۵۶۵	۰/۰۹۰	۰/۶۳۲	۶/۲۶۶	۰/۰۰۰
قابلیت دسترسی (X _۲)	۰/۰۱۹	۰/۰۰۷	۰/۲۹۸	۲/۹۵۷	۰/۰۰۵
عدد ثابت	۲/۱۲۵	۰/۳۸۸	-	-	-

مأخذ: یافته‌های تحقیق

با توجه به معادله خط رگرسیون $Y = a + b_1 X_1 + b_2 X_2 + \dots$ ، معادله (بر حسب β) به شرح زیر می‌باشد:

$$Y = 0/632X_1 + 0/298X_2$$

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نتایج رگرسیون نشان داد، متغیر میزان آشنایی با فناوری اطلاعات و ارتباطات با مقدار $R^2_{Ad}=0/480$ مهم‌ترین متغیر تأثیرگذار بر توانمندسازی می باشد به طوری که این متغیر به تنهایی حدود ۴۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته (توانمندسازی اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی زنان استان تهران) را تبیین نموده است. هر چه اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی با فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات بیشتر آشنا گردند بهتر می توانند در امور کاری خویش پیشرفت نمایند. آشنایی با فناوری اطلاعات و ارتباطات همچنین منجر به توانمندسازی اعضای تعاونی‌ها می‌گردد زیرا آنان با فناوری‌های روز آشنا می شوند و دیدشان نسبت به مسائل اجتماعی بازتر می‌شود و در نتیجه در فعالیت‌های خویش موفق خواهند بود. این یافته در راستای نتایج حاصل از تحقیق ایدکس (IDEX, 2004) می‌باشد. با اضافه شدن قابلیت دسترسی در معادله رگرسیون مقدار ضریب تعیین $0/556$ به دست آمد. به این ترتیب، مشخص می‌شود که دو متغیر میزان آشنایی با فناوری اطلاعات و ارتباطات و قابلیت دسترسی $55/6$ درصد تغییرات متغیر وابسته را تبیین نموده‌اند. دسترسی به فناوری اطلاعات و ارتباطات زمینه پیشرفت اعضای تعاونی‌های تولید روستایی را در امر تولید و فعالیت‌های مربوط به شرکت فراهم می‌نماید. با دسترسی به فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات، اطلاعات تجاری مربوط به محصولات کشاورزی و اطلاعات مربوط به کیفیت بازار محصولات کشاورزی بیشتر می‌گردد. توجه به فناوری اطلاعات و ارتباطات باعث می‌شود تا اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی به فرصت‌های شغلی و امکانات آموزشی نیز دسترسی یابند و بتوانند در فعالیت‌های شرکت موفق‌تر عمل نمایند. با توجه به اینکه یکی از ابزارهای فناوری اطلاعات و ارتباطات شبکه اینترنت می‌باشد، اعضای شرکت‌های تعاونی با دسترسی به اینترنت می‌توانند با منابع اطلاعاتی روز بیشتر آشنا گردند. این یافته مطابق با نتایج حاصل از تحقیق کلسی (Kelsey, 2008)، هی‌سانگ (Hyesung, 2004) و شعبانعلی فمی و همکاران (۱۳۸۸) می‌باشد.

نتایج حاصل از ضریب همبستگی بین قابلیت دسترسی به فناوری اطلاعات و ارتباطات از دیدگاه اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی زنان استان تهران با توانمندسازی نشان داد که رابطه معنی‌داری در این زمینه وجود دارد. نتایج حاصل از تحقیق کلسی (Kelsey, 2008)، هی‌سانگ (Hyesung, 2004) و شعبانعلی فمی و همکاران (۱۳۸۸) نیز یافته فوق را تأیید می‌کنند.

نتایج حاصل از ضریب همبستگی بین آگاهی از فناوری اطلاعات و ارتباطات از دیدگاه اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی زنان استان تهران با توانمندسازی نشان داد که رابطه معنی‌داری در این باره وجود ندارد، در حالی که نتایج مطالعه کلسی (Kelsey, 2008)، (IDEX, 2004) و امینی و همکاران (۱۳۸۷) رابطه معنی‌داری را در این زمینه به دست آوردند.

نتایج حاصل از ضریب همبستگی بین قابلیت مشارکت فناوری اطلاعات و ارتباطات از دیدگاه اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی زنان استان تهران با توانمندسازی نمایان ساخت که در این زمینه رابطه معنی‌داری وجود دارد. این یافته مطابق با نتایج تحقیق لیزارالد و اتکبریا (Lizarralde & Etxeberria, 2005)، شعبانعلی فمی و همکاران (۱۳۸۸) و امینی و همکاران (۱۳۸۷) می‌باشد.

نتایج حاصل از ضریب همبستگی بین سن از دیدگاه اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی زنان استان تهران با توانمندسازی نشان‌دهنده آن است که رابطه منفی و معنی‌داری در این باره وجود دارد، در حالی که آجیلی و همکاران (۱۳۸۸) در این زمینه به رابطه معنی‌داری دست نیافتند.

نتایج حاصل از ضریب همبستگی بین سطح تحصیلات از دیدگاه اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی زنان استان تهران با توانمندسازی مبین آن بود که رابطه معنی‌داری در این زمینه وجود ندارد. این یافته مطابق نتایج حاصل از تحقیق آجیلی و همکاران (۱۳۸۸) و رسولی آذر (۱۳۸۳) می‌باشد.

نتایج حاصل از ضریب همبستگی بین میزان آشنایی با فناوری اطلاعات و ارتباطات از دیدگاه اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی زنان استان تهران با توانمندسازی نشان داد که

در این باره رابطه معنی‌داری وجود دارد. این یافته مطابق با نتایج حاصل از تحقیق ایدکس (IDEX, 2004) می باشد.

نتایج حاصل از ضریب همبستگی بین میزان دسترسی به فناوری اطلاعات و ارتباطات از دیدگاه اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی زنان استان تهران با توانمندسازی نمایان ساخت که در این زمینه رابطه معنی‌داری وجود دارد. این یافته هم‌راستا با نتایج حاصل از تحقیق رسولی آذر (۱۳۸۳) می باشد.

نتایج حاصل از ضریب همبستگی بین میزان استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات از دیدگاه اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی زنان استان تهران با توانمندسازی نشان داد که در این زمینه رابطه معنی‌داری وجود ندارد، در حالی که هی سانگ (Hyesung, 2004)، لیزارالد و اتکیریا (Lizarralde & Etxeberria, 2005)، آیت و همکاران (۱۳۹۰)، فرجی سبکبار و همکاران (۱۳۸۸) و رسولی آذر (۱۳۸۳) در این باره به رابطه معنی‌داری دست یافتند.

با توجه به یافته‌های به دست آمده از تحقیق، پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌گردد:

- برنامه‌های آموزشی به منظور قدرت پس انداز کردن توأم با آموزش‌های تخصصی، طراحی و در برنامه‌های آتی جهاد کشاورزی و مراکز خدمات کشاورزی در نظر گرفته شود تا با این کار سطح آموزشی زنان روستایی ارتقا یابد و اعضا بتوانند با پس اندازهای خود به رفاه بیشتری دست یابند.

- گروه‌های پس انداز خودگردان برای تأمین بخشی از نیازهای مالی شرکت تشکیل گردند تا زنان دارای مشکل مالی و تمایل به فعالیت بدون دغدغه به کار خویش ادامه دهند.

- ارائه وام‌هایی با بازپرداخت طولانی‌مدت به اعضای تعاونی تولید روستایی و گرفتن اولین قسط آن حداقل بعد از یک سال به منظور توانایی باز پرداخت به‌موقع وام توصیه می‌شود.

- برای اعضای شرکت‌های تعاونی تولید روستایی کلاس‌های آموزشی ترویجی ای برگزار گردد که در آن‌ها از ابزارهای فناوری اطلاعات و ارتباطات بیشتر استفاده شود تا اعضا بهتر بتوانند به مهارت‌هایی که باعث پیشرفت آنان می‌گردد دسترسی یابند.

- سیستم‌های اعتباری کوچک به منظور ارائه تسهیلات به اعضای شرکت های تعاونی تولید روستایی، مانند تأسیس بانک روستایی، می‌تواند زمینه دسترسی اعضا را به فناوری اطلاعات موجب گردد.

- با استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات، مانند در اختیار گذاشتن سی دی های آموزشی، می‌توان زمینه دسترسی اعضا را به اطلاعات تجاری محصولات کشاورزی افزایش داد. - بایستی شرایط مناسبی برای استفاده اعضا از رایانه مهیا شود تا بتوانند از طریق دستیابی به اطلاعات کمیاب، افزایش میزان دسترسی به کتاب‌ها و منابع تخصصی، دسترسی به جدیدترین یافته های علمی در زمینه های تخصصی و کسب آموزش، بر توانمندی های حرفه ای خود بیفزایند.

- با تهیه برنامه های آموزشی و تلویزیونی، اخبار و اطلاعات مورد نیاز در اختیار اعضای تعاونی تولید روستایی قرار گیرد.

- با استفاده از فناوری های اطلاعات و ارتباطات در زمینه فناوری های نوین کشاورزی، دانش و آگاهی کافی به اعضا داده شود.

- شرایطی فراهم گردد تا اعضای تعاونی های تولید روستایی به فعالیت های گروهی تشویق شوند و بتوانند با اتحاد و یکپارچگی، فعالیت های شرکت را مدیریت نمایند.

- اعضای تعاونی های تولید روستایی به مشارکت اجتماعی و مشارکت در برنامه ریزی، اجرا و ارزیابی مربوط به شرکت ترغیب شوند.

منابع

۱. آجیلی، ع.، منجم زاده، ز. و اشرفی، پ. (۱۳۸۸). بررسی مسائل و مشکلات تعاونیهای زنان استان خوزستان و راههای ارتقای کمی و کیفی آنها. تعاون، ۲۰(۲۰۸ و ۲۰۹)، ۶۳-۷۹.

۲. آیت، س. س. و اعظمیان، ا. (۱۳۹۰). تأثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر توانمندسازی زنان روستایی. *روستا و توسعه*، ۱۴(۳)، ۱۵۱-۱۶۴.
۳. امینی، م.، زینل همدانی، ع. و رضانی، م. (۱۳۸۷). ارزیابی مهم ترین مؤلفه های دورن سازمانی در موفقیت شرکت های تعاونی مرغداران تهران. *علوم و فنون کشاورزی و منابع طبیعی*. سال ۱۲. شماره ۴۳ (الف).
۴. دسترنج، ح. (۱۳۸۳). توانمندسازی و فناوری اطلاعات. مدیریت، تدبیر، خرداد ۱۳۸۳، شماره ۱۴۵.
۵. رسولی آذر، س. (۱۳۸۳). بررسی میزان به کارگیری و قابلیت های فناوری اطلاعات در نظام کشاورزی ایران. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس.
۶. زاهدی، ش. (۱۳۸۴). شکاف دیجیتالی جنسیت؛ نمودی از نابرابری در جامعه اطلاعاتی. مجموعه مقالات همایش سراسری زنان و اینترنت در هزاره سوم، آبان. تهران. نشر بروج.
۷. شعبانعلی فمی، ح.، خانی، ف.، چوبچیان، ش. و رستمی، ف. (۱۳۸۸). تحلیل عوامل اقتصادی مؤثر بر عملکرد تعاونیهای زنان در ایران. *پژوهش های جغرافیای انسانی*، شماره ۶۶، ۱۳۱-۱۱۷.
۸. فرجی سبکبار، ح.، خاکی، ا. و نعمتی، م. (۱۳۸۸). نقش ICT در توانمندسازی زنان روستایی، مطالعه موردی: روستایی قرن آباد. *نشریه جغرافیا*، ۷(۲۲)، ۱۵۹-۱۷۳.
۹. گل محمدی، ف.، میردامادی، س. م. و معتمد، م. ک. (۱۳۸۶). فناوری اطلاعات و ارتباطات در اشتغالزایی و بهره وری زنان (با تأکید بر زنان روستایی). *مطالعات فرهنگی-دفاعی زنان*، ۳(۱۰) و ۱۱، ۹۳-۱۱۸.
۱۰. نیک نامی، م. (۱۳۹۱). *توانمندسازی زنان روستایی از طریق کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات*. بازیابی شده از:

11. Hyesung, P. (2004). *Factors that affect information technology adoption by farmers*. Retrieved from <http://digitalcommons.unl.edu/dissertations/AI3126960>
12. IDEX. (2004). *CDS-IDEX partnership: Assist indigenous groups to start up handicraft*. Animal Husbandry and Agricultural Cooperatives in Bangladesh. Retrieved from <http://www.dex.org>
13. Kelsey, K. D. (2008), Do workshops work for building evaluation capacity among cooperative extension service faculty?. *Journal of Extension*, Vol 46, No. 6.
14. Lizarralde, I., & Etxeberria, I. I. (2005). Can co-operative networks and governance structures stay competitive in a growing Europe? The Mondragon experience. *Review of International Co-operation*, No. 98, Vol.1.
15. UWCC (2006). *Farmer's Cooperative and the City of Keota, Iowa: A Case Study*. University of Wisconsin. Center for cooperative. Retrieved from <http://www.uwcc.wisc.edu/info/fra/keota.html>.

Role of Information and Communication Technologies (ICTs) in Empowering the Rural Women Members of Production Cooperatives in Tehran Province

A. Shirafkan^{1*}, S. M. Mirdamadi², F. Lashgarara³

Received: 20/09/2014   Accepted: 21/02/2015

Abstract

The main purpose of this study was to investigate the role of information and communication technologies (ICTs) in empowering the members of production cooperatives rural women in Tehran Province. The research was a survey in the form of descriptive research (methodology was applied research based on the purpose and in terms of data collection was descriptive-correlation). The research population included all women members of rural production cooperatives in Tehran Province which had 835 members. According to Cochran formula, 146 people were selected by the use of simple random sampling with probability proportion. The main instrument was a questionnaire which its Cronbach's alpha coefficient estimated between 0.79-.95. Thus, according to research findings there were significant relationship in 99% level among factors such as availability, reliability, collaboration, familiarity with information and communication technology, and the age with empowering rural women members of production cooperatives in Tehran Province. The regression results indicated that familiarity with ICT and accessibility had positive role on the level of empowering rural women members of production cooperatives and these variables explained 55.6 % of the variance of the dependent variable.

Keywords: Information and Communication Technologies, Empowerment, Cooperatives

---

1. Master Student, Department of Agricultural Extension and Education, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran, Iran

* Corresponding Author

E-mail: arezoosh_2012@yahoo.com

2. Associate Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran, Iran

3. Assistant Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran, Iran